

Tystade röster och falska minnen Om genuspolitik i nyhetsproduktionen

Vems minnen räknas och vems förnekas – Fädernas eller Döttrarnas? Här analyseras hur genus har påverkat massmediernas behandling av begreppet "falskt minnessyndrom" i samband med incest.

JENNY KITZINGER

Tidningarnas och televisionens nyhetsrapporter spelar en central roll när de dagsaktuella frågorna definieras. Produktionen av dessa "nyheter" är ingen neutral eller "objektiv" process. Forskare har belyst hur mediernas rapportering är strukturellt kringskuren av ägarmönster inom medieindustrin. De har också visat hur den är påverkad av "nyhetsvärden", "trovärdighetshierarkier", "journalistiska rutiner" och förhärskande kulturella antaganden (Golding & Murdock 1991; Hall m.fl. 1978; Schudson 1989; Tuchman 1978a). Det har också framhållits

en produkt av kampen mellan olika källor, liksom stridigheter inom själva medieorganisationerna (Ericson m.fl. 1989; Schlesinger 1978; Miller m.fl. 1998). Genuspolitiken inom dessa processer nonchaleras emellertid rutinmässigt. Många texter inom den traditionella huvudlitteraturen om källstrategier och verksamheten i nyhetsorganisationer saknar termer som "genus", "feminism" eller "kvinnor" (och även "män") i sina index.¹ Samtidigt har denna fråga lockat till förhållandevis lite feministisk teoretisering. Med några få undantag, som exempelvis Liesbet van Zoonen, har akademiska fem-

inister tenderat att koncentrera sig på "kvinnliga" genrer som såpopera eller veckopress. Därtill har de mest inflytelserika feministiska verken undersökt män och kvinnor som framställda *objekt* eller som *publik* snarare än som initiativtagare eller rapportörer av mediehändelser (Herzog 1941; Press 1991; Radway 1985). Detta har lämnat ett betydande tomrum i förståelsen av genuspolitikens inverkan på processerna inom masskommunikation.

Denna studie vill medverka till att fylla detta tomrum genom att analysera mediernas rapportering om "falskt minnessyndrom", ett tillstånd som antas drabba vuxna som återkallar sedan länge glömda minnen av övergrepp i barndomen. Jag hävdar att förmågan hos förespråkarna för "falskt minnessyndrom" att skapa ett medieintresse var intimt kopplat till genuspolitik såsom denna verkar mellan och inom påtryckningsgrupper och nyhetsorganisationer. Genuspolitiken utgör inte *hela* förklaringen, men den spelar en väsentlig roll i den. (För en diskussion om några av de andra viktiga faktorerna, se vidare Kitzinger & Reilly 1997).

Studien visar hur rapporteringen av "falskt minnessyndrom" formades av antifeminism, och av mäns makt och klassinflytande (inom såväl käll- som nyhetsorganisationer). Den undersöker även hur rapporteringen präglades av mer subtila processer. "Manligt" tal privilegierades till exempel selektivt framför "kvinnligt" tal och "vägar till insikt" (logik – känslor, vetenskap – intuition) och mäns och kvinnors känslor och trovärdighet tillmättes olika värde (till exempel genom begreppet "hysteri"). Jag undersöker även den genusstyrda hanteringen av medieformer och genrer ("hårda" kontra "mjuka" nyheter). Kombinationen av dessa genusstyrda faktorer illustrerar samspelet

mellan förhärskande kulturella antaganden, källstrategier och relationerna mellan och inom käll- och nyhetsorganisationer. Jag försöker nå bortom förenklande påståenden om redaktionell könsfördelning och inbördes positioner för att kunna ge en detaljerad analys av hur en samlad genuspolitik verkade i ett fall. Jag avslutar med att påstå att genuspolitiken i grunden formar nyhetsproduktionen och därför måste vara av centralt intresse för dem som studerar medier. Att vara uppmärksam på denna politik hjälper till att utveckla, och ibland att utmana, existerande teorier om nyhetsproduktion och uppfattningar om hur olika medieformer fungerar.

"Falskt minnessyndrom"

Följande diskussion baseras på en omfattande empirisk studie av mediehistorien runt "falska minnen" som den utvecklades i Storbritannien under 1990-talet. Min forskning inbegrep en analys av tre års brittisk medie-rapportering och intervjuer med femtioåtta huvudaktörer inom såväl medier som källorganisationer. Dessa intervjuer omfattade journalister som skrev artiklar i frågan, pressrepresentanter från en rad olika psykologiska organ, aktuella psykologiska experter och personer som engagerat sig i olika påtryckningsgrupper, och då i synnerhet i British False Memory Society (BFMS).

Förespråkarna för begreppet "falskt minnessyndrom" (FMS) hävdar att det är omöjligt att tränga undan minnen av upprepade övergrepp under barndomen och sedan återerinra sig dem korrekt som vuxen. Personer som återfår sådana minnen, speciellt genom terapi, kan komma att tro att de är sanna medan de i själva verket är falska. Hela frågan är djupt inbäddad i debatter om hur minnet fungerar, och om tillämpningen av

och bestämmelserna kring terapi. Resonemanget gäller dock mycket mer än detta, konflikten sträcker sig bortom "vetenskapen" om minnet och yrkesinterna stridigheter om utbildning och kvalifikationer, för att inrikta sig på en långt mer grundläggande kamp. Debatten om "falska minnen" är framför allt intimt sammanflätad med genuspolitik.

Till att börja med inbegriper debatten om "falska minnen" en konflikt mellan "Fäder" och "Döttrar". I mitt arbete använde jag dessa benämningar med versaler för att markera deras allmänna strukturella status och hur män och kvinnor till stor del positioneras inom det offentliga samtalet om FMS.² Till detta kommer att förespråkarna av FMS uttryckligen kritiserar kvinnorörelsen för att, efter vad som påstås, ha bidragit till att skapa en "offerkultur" och för att uppmuntra "ideologiskt motiverad rådgivning" (se Brown 1996). Att återkalla minnen betraktas som en "populär fluga" och som en produkt av "sexuell hysteri" (Ofshe & Watters 1994) uppmuntrat av en "mesallians" mellan feministerna och "rörelsen för återkallade minnen" (Pendergrast 1995).³ Feministiska kritiker har mot detta hävdade att FMS är en vilseledande formulering som automatiskt dömer ut alla återerindrade minnen och som tjänar som dimridå för dem som utför övergreppen (se vidare specialnummer av *Feminism and Psychology* 1997). De framhåller att feministerna har försökt ta itu med "offerkulturen", med dess "popularisering" av sexuella övergrepp som en förenklad allomfattande kulturell förklaring. De har sedan länge även intresserat sig för dokumentationen av psykiatrins övergrepp på kvinnor, och arbetat med att ifrågasätta det underliggande manipulatoriska draget i självhjälplitteratur och terapeutisk praktik (Kitzinger 1992; Kitzinger &

Perkins 1993). Många, däribland flera pionjärer inom forskningen om sexuellt våld, har även de ifrågasatt den växande "industrin kring övergrepp på barn" och fokuseringen på det extrema, som exempelvis rituellt våld, på bekostnad av det mer "vardagliga", som incest (Armstrong 1994). Det är inte detta arbete som dragit till sig medieintresset, det är inte dessa feministiska ståndpunkter som utgör grunden för debatten kring "falska minnen".

Begreppet "falskt minnessyndrom" fick snabbt en framskjuten plats i offentligheten under mitten av 1990-talet. Det allra första omnämmandet i brittiska medier publicerades i *Daily Telegraph* den 17:e januari 1993. Artikelns hänvisade till den debatt som redan rasade i USA, och det fortsatta brittiska medieintresset underblåstes snabbt av personliga uttalanden från en anklagad far i England (t.ex. artikeln "When a Father Wakes up to his Worst Nightmare" *Sunday Telegraph* 7 mars 1993). Medieintresset underlättade för anklagade föräldrar att ta kontakt med varandra och att mobilisera till bildandet av FMS, vilket i sin tur underblåste nya skrivelser.

Det finns fyra centrala inslag i medie-rapporteringen som är värda att lägga märke till. Först och främst stödde den övervägande delen av rapporteringen entydigt tanken att "falskt minnessyndrom" var ett verkligt och vanligt problem. Nära sex av tio tidningsartiklar i mitt urval stödde tydligt BFMS, och färre än en av tio ställde sig kritisk till denna ståndpunkt. Även i de återstående artiklarna, som inte kunde klassificeras som uppenbart "för" eller "emot", fanns ofta undermeningar i det sätt som BFMS:s perspektiv gavs tolkningsföreträde. Medan till exempel uttrycket falska minnen presenterades som ett vetenskapligt begrepp, så framställdes den konkurrerande

uppfattningen, d.v.s. att det är möjligt att återkalla minnen ur en total minnesförlust, endast som ett kulturellt påhitt, en "trendig" idé som blomstrade i kretsar där "[psyko]analys inte bara är på modet utan även är starkt politiserat" (*Newsnight* 17 februari 1994). Detta tema förstärktes genom ett visualiserande bildspråk. Följaktligen illustrerade till exempel *Newsnight* sin rapportering om FMS med en bild av ett plastkranium i genomskärning för att blottlägga hjärnan. Bildspråket placerade debatten "inuti huvudet", som om detta var en debatt om den mänskliga hjärnans funktion snarare än en samhällsfråga. Medan uppfattningen att det går att tränga undan och sedan återerinra sig minnen ofta identifierades som ett kulturellt påhitt, så betraktades falska minnen som en entydigt vetenskaplig fråga som kunde skiljas ut från alla sociala sammanhang.

Det andra inslaget att lägga märke till i bilden av FMS är den hastighet med vilken frågan drog till sig mediernas intresse. Den snabba medieresponsen blir speciellt tydlig om man jämför FMS-frågan med rapporteringen om andra sociala problem, som exempelvis de tidigare försöken att belysa manligt våld. Många kvinnoorganisationer hade under 1970-talet arbetat med sådana frågor långt innan medierna blev intresserade (Tierney 1982). Däremot var medieintresset för FMS parallellt och symbiotiskt med påtryckningsgruppernas agerande. Medieintresset ökade stadigt under 1993, året då BFMS grundades, och mellan 1994 och 1995 kom ytterligare 125 artiklar om FMS i enbart tre dags- och tre söndagstidningar. Frågan diskuterades även i pratprogram och dokumentärer, och sändes på de nationella tv-nyheterna, inklusive två långdragna diskussioner i *Newsnight*, BBC:s främsta nyhetssändning (17 februari 1994; 12 januari 1995).

Det tredje inslaget värt att notera i rapporteringen var hur lekmäns åsikter prioriterades. FMS var inte en officiell psykologisk diagnos och i Storbritannien kom det inget egentligt organiserat yrkesmässigt bemötande i frågan förrän 1995.⁴ Detta hindrade inte medierna från att ta upp frågan och mycket av den tidiga mediepubliciteten byggde på att försöka ge en viss trovärdighet åt lekmäns berättelser. Sannolikheten var rent av större att anklagade föräldrar citerades i pressen, än att professionella "experter" fick utrymme (se Kitzynger & Reilly 1997).

Det fjärde och sista centrala inslaget i rapporteringen är att de röster som förnekade övergrepp (Fäderna) privilegierades framför de röster som återkallat minnen av övergrepp (Döttrarna). Anklagade föräldrar hade sjufalt större chanser att citeras än den person som återerinrat sig övergreppen. När Döttrarnas upplevelser rapporterades i pressen baserades dessa rapporter vanligen på skildringar som givits av skeptiska familjemedlemmar som berättade om dem enbart för att kunna misskreditera Döttrarna. Mest anmärkningsvärt är att en ledande medlem i BFMS i sin ägo har ett band från en telefonsvarare med ett meddelande från en dotter där hon anklagar honom för övergrepp. Hennes arga anklagelser spelas upp för gästande journalister och bandet har även spelats upp i den nationella televisionen utan hennes medgivande.

Hur kunde en liten och inofficiell organisation få så stor framgång i definitionen av ett nytt socialt problem och fånga medieintresset? Varför föreföll journalisterna bortse från sin vanliga respekt för experters auktoritet till förmån för lekmännens uttalanden? Hur lyckades Fäderna dominera medierapporteringen, och försäkra sig om att deras egna röster hördes och kontrollera sina

anklagares utsagor? Mäns makt och genuspolitik är en del av svaret på mina frågor och jag kommer att redovisa hur dessa återspeglas i såväl BFMS:s strategier som i mediernas gensvar.

Genusstyrd resurser

Tre avgörande genusrelaterade faktorer fanns i BFMS:s funktion som mediekälla. Den viktigaste faktorn är den genusstyrda karaktären i den retorik som omger FMS. Själva termen "falskt minnessyndrom" är i sig ett bra marknadsföringsverktyg. Det är en "medievänlig" fras som "lätt fastnar" och som riktar uppmärksamheten på Döttrarnas anklagelse istället för på Fädernas förnekande. Bruket av termen "syndrom" antyder att FMS är en godkänd diagnos inom det medicinska/psykiatriska etablissemanget. Det anspelar även på en lång tradition inom psykologin där kvinnor avfärdas som lättpåverkade, instabila och benägna att bli hysteriska. Att lägga ytterligare ett "syndrom" till listan över kvinnors egenheter var inte svårt med tanke på vad den dominerande kulturen redan "visste" om kvinnor. Föräldrar som bemötte anklagelser från sina vuxna barn insåg redan tidigt betydelsen av en sådan terminologi. BFMS hette ursprungligen "Adult Children Accusing Parents" innan ett snabbt namnbyte fick dem att låta mer som en lärd organisation än som en påtryckningsgrupp. Därtill anknöt BFMS ständigt sitt synsätt till en traditionell bild av maskulin vetenskap (hård, objektiv, med en direkt tillgång till sanningen) och anklagade sina motståndare för att vara partiska och styrda av känslor snarare än av "fakta". Denna uppdelning avhöll vissa kvinnliga psykologer från att anta en tydlig offentlig profil i motståndet mot FMS-hypotesen. Flera anmärkte att det var särskilt farligt för kvinnliga akademiker

att associera sig med någon ståndpunkt som sågs som vetenskapligt "marginell". Kvinnorna oroade sig för att stämplas som feminister snarare än intellektuella och för att det kunde skada deras karriärmöjligheter.

Den andra huvudfaktorn i BFMS:s framgång var dess praktiska och sociala resurser. Vid en första anblick hade denna påtryckningsgrupp inget av det "källkapital" som traditionellt förknippas med inflytelserika organisationer. Detta var en liten grupp utan etablerade mediekontakter och som saknade officiell status och auktoritet. Den var inte en del av journalisternas rutinrunda och hade få "händelser" att erbjuda som nyhetskrok. Däremot hade de yrkesgrupper som utmanades av BFMS en betydande status och en potentiell institutionell uppbackning.

Trots att organisationer som till exempel British Psychological Society i praktiken slutligen lyckades använda sitt "källkapital" för att utmana BFMS (se Kitlinger och Reilly 1997) så var andra professionella organisationer mer förtegn. Vissa yrkesutövare kände sig faktiskt nedtystade, förhindrade att tala utifrån sitt yrkeskunnande. En person beskrev sin upprördhet över att se en klients berättelse framställas totalt felaktigt i pressen, och över sin egen organisations oförmåga att stödja hennes försök att protestera mot detta:

Jag såg [tidningsartikeln] och insåg att det var Janes fall. Jag kunde inte tro det. Så vi samlades allihop och skrev ett brev till [tidningen] för att vederlägga felaktigheterna och beskriva det riktiga händelseförloppet ... Sen fick jag ett samtal från pressavdelningen och en i styrelsen sade att brevet inte kunde skickas iväg ... Det var en omtvistad fråga, vi måste vara försiktiga med att dra till oss publicitet. Kort sagt, låt oss hålla en låg profil. Det andra de sade var att du kan inte skriva det här på grund av "tystnadsplikten". Men

Jane sade ”jag vill att du berättar min historia. För det som har berättats om mig är inte sant”.

Hennes organisation ville dock inte omvärdera sin ståndpunkt och hon drog slutsatsen:

Om yrkesfolk hade tillåtit uttala sig hade de falska minnessamfundet inte kommit så långt som de gjort med medierna ... Yrkesorganisationerna skulle kunna vara så starka ... Det här betyder inte att det inte finns svårigheter runt minne och människor som går på mystisk och knäpp terapi och allt sånt. Men det är inte det diskussionen handlar om. Diskussionen handlar om när någon som säger sig blivit utsatt för sexuella övergrepp blir utsatt för årekränkning, om det kan bemötas. Och det kan det inte.

BFMS hade inga sådana institutionella regler som hämmade deras offentliga uttalanden. Till skillnad från några av de större yrkesinstitutionerna så kunde de ”falska minnessamfundet” svara medierna snabbt och effektivt och ta initiativet till sin egen publicitet. Trots att BFMS var ”resurssvaga” i traditionell mening stödde de sig de facto på starkt motiverade aktivister och de hade stöd av framstående sympatisörer inom överklassen och bland yrkesmänniskor som kände sig befryndade med dem. Organisationens ordförande visade sig vara en extremt skicklig organisatör och medietalesman. Han beskrevs av en anklagad far som ”sandkornet som blev en pärla” och sågs av såväl anhängare som motståndare som: ”en mycket smart typ”, ”en hänsynslös mediemanipulator” och ”en outtröttlig publicist”. BFMS kunde också förlita sig på anklagade föräldrar och deras vänner för att kunna sätta samman ett förtroenderåd med en omfattande spännvidd av yrkeserfarenhet och kontakter. Som en representant förklarade för mig:

Kärnan bestod av anklagade föräldrar och det fanns en mor som blivit anklagad av sin son,

och som själv arbetade på en välgörenhetsinrättning. Det fanns en advokat ... det fanns en präst ... Det fanns en adelsman som anklagats ... Säg något och vi har det – domare, överrättsadvokater, underrättsadvokater, doktorer.

Därtill satte BFMS ihop ett vetenskapligt råd för rådgivning till organisationen och för främjande av dess trovärdighet. Rådet inkluderade åtta professorer (i psykologi, psykiatri och psykoanalys). När jag intervjuade några av dessa personer så betonade de att deras inblandning i BFMS berodde på att de värdesatte vetenskapen. De talade om sina reservationer inför bortträngda minnens bevisvärde, sin sympati inför den skada som familjer åsamkades och sin oro för psykiatris och psykoterapis professionella status. En medlem av BFMS:s vetenskapliga råd kommenterade emellertid också sina reaktioner på det första mötet med följande ord:

Jag satt och såg mig omkring runt bordet ... jag kunde inte undgå att slås av den till synes relativa lätthet med vilken [BFMS] verkade ... ha samlat denna otroligt imponerande samling akademiker ... jag tror att vi är väldigt känsliga, vi män ... inte bara jag, utan alla, jag tror att vi är väldigt känsliga just nu ... för den feministiska dagordningen. Jag kan inte tro att denna samling personer på ungefär tjugo män och en kvinna inte skulle ha något att göra med att män om du så vill strömmar till för att skydda sin image ... Jag tror att det är en försvarshandling. En del av den hemliga dagordningen hos återkallade minnen, är demoniseringen av män.

Mobiliseringen av många framstående yrkespersoner till motståndet mot ”kulten för återkallade minnen”, och för att stödja BFMS, handlade enligt hans åsikt även om klassidentifikation:

Människor som går i terapi och återfår dessa minnen efter lång tid är [vanligtvis] fram-

gångsrika medelklasskvinnor som förstås är döttrar till än mer framgångsrika, till riktigt välbärgade, [män] ... Dessa anklagade föräldrar ... de är framgångsrika, professionella, högt intelligenta, välutbildade, akademiska människor, ganska lika de framstående professorer som sitter runt [BFMS] bordet.

I alla händelser bidrog det vetenskapliga rådet till att skänka trovärdighet åt BFMS, men det var sällan den avgörande faktorn för att dra till sig mediebevakningen. Vad som visade sig vara den viktigaste resursen var de anklagade föräldrarnas personliga berättelser. BFMS var intensivt medvetet om kraften i sådana personliga berättelser, inte enbart för att tillhandahålla "munsbitar åt medierna" utan även för att övertyga journalisterna om rättvisan i sin sak. Som en representant för samfundet förklarade: "för varje journalist som kommer hit erbjuder vi oss att förmedla kontakt med andra familjer och de upptäcker att de är riktigt hyggliga, normala människor, och inser att det pågår något underligt".

De anklagade fädernas (och ibland mödrarnas) personliga berättelser var i själva verket centrala för den tidiga rapporteringen och detta leder till den tredje viktiga faktorn i BFMS:s framgång, bruket av känslöbetonade berättelser i jagform förmedlade via "mjuka" kanaler. Den tidiga rapporteringen om FMS var inte övervägande i form av "hårda nyheter". Istället kom FMS från början in i medierna via temaartiklar, söndagstidningar, pratprogram på tv, diskussions- och magasinprogram. Dessa "mjuka" genrer sörjde för att takten ökade i rapporteringen, vilket i sin tur ledde till att intresset ökade hos "hårda" nyhetsmedier. Spridningen av sådan rapportering hjälpte till att etablera BFMS som en "huvudaktör" i debatten och tvingade in frågan på den politiska dagordningen. Det var denna "mjuka" rapportering, inklusive en

del av rapporteringen på kvinnoisidorna, som oftast var mest problematisk för de som ställde sig kritiska till FMS-konceptet. En av de allra första artiklarna publicerades i den högervänliga tabloid-tidningen *Daily Mail* den 3 mars 1993. I rubriken ställdes frågan: "Har denne man förgripit sig på sitt barn?" och tillkännagav att "Nya teorier tyder på att somliga kvinnor som hävdar att de blivit sexuellt ofredade av sina fäder faktiskt har hittat på det." Bilden visade en anklagad far i förklädnad med bildtexten: "Jag är den ende som verkligen vet sanningen." Hans dotters kunskap avfärdades som irrelevant. Artikeln ägnades helt åt faderns invändningar mot dotterns verklighetsuppfattning, utan att något svar från henne togs med. Denna redogörelse publicerades ironiskt nog på kvinnoisidan ("*Femail*") under rubriken "*Femail Testimony*". "*Femail Testimony*" kan tydligen vara antitesen till "*female testimony*".

Bruket av "mjuka" kanaler, genrer och stilar belyser också en intressant asymmetri i hur mäns och kvinnors känslor presenterades. I sina artiklar och i intervjuer hänvisade journalisterna rutinmässigt till mäns känslor för att visa på dessa mäns uppriktighet. De fällde kommentarer som till exempel: "han var så uppenbart totalförvirrad och konfys" eller "det är alldeles fruktansvärt att möta deras smärta". I ett tv-program belyste fadern själv hur mäns uttryck för känslor som förtvivlan har en ovanlig och speciell status. Han beskrev i detalj anklagelsen mot honom och medan han gav uttryck för sin desperation fällde han kommentaren: "Jag har gråtit och gråtit och gråtit, och det är, för att vara jag, ett erkännande som jag aldrig skulle ha ... jag ... jag kan knappt tro att jag säger det här" (*Strange Days*, BBC2, 2 juni 1996). Där emot användes ofta kvinnors känslouttryck till att misskreditera dem. I sina intervjuer

(och i det de skrev) avfärdade journalisterna kvinnornas redogörelser av ihågkomna övergrepp genom beskrivningar av deras "uppenbara känslighet", "ömtålighet" och "nära nog hysteri". Denna dubbelmoral belystes av en kvinna som jag intervjuade och som var oerhört upprörd över mediernas framställning av hennes fall. "Han kan använda sina självmordstankar som bevis för sin oskuld" sade hon, "medan mina självmordstankar är bevis på min skuld".

Mediernas gensvar

Den stödande rapporteringen stod delvis i relation till BFMS:s resurser och strategier (som beskrivits i stora drag ovan). Men rapporteringen stod vid den här tiden även i relation till en kompletterande dynamik inom medierna, och jag skall här diskutera sex punkter som belyser denna dynamik. Dessa är:

1. Mediernas "barnövergreppströtthet"
2. Att fånga tidsandan och att motarbeta matriarkala terrorgrupper
3. Maskulina värden och kulturen på nyhetsredaktioner
4. Genusstyrd bedömningar av källors trovärdighet
5. Mansdominerade nyhetsorganisationer och genusstyrd identifikation
6. Rättsliga frågor i redaktionell kontext

1. Mediernas "barnövergreppströtthet"

FMS presenterades för medierna vid en tidpunkt då medieintresset för standardberättelsen om sexuella övergrepp börjat avta. Intervjuer gjorda (av Paula Skidmore) för ett tidigare forskningsprojekt, visade så tidigt som 1993 på en allmän känsla hos journalister och pressrepresentanter att sexuella övergrepp inte längre betraktades som "nyheter" (se Kitzinger & Skidmore 1995).

De lade märke till ett minskande intresse för sexuella övergrepp, och pekade på vad en reporter kallade "barnövergreppströtthet"⁵ (Kitzinger & Skidmore 1995). Denna "trötthet" var ännu tydligare några år senare när jag intervjuade journalister om FMS. En av dem, intervjuad 1997, kommenterade den kumulativa effekten av mediernas "övergreppströtthet" på hennes egna ansträngningar att bevaka frågan:

Det är väldigt svårt för en journalist att stå ut med allt negativt material, du vet, jag frilansar. Jag har inte en miljon pund. Jag har en blygsam lön... Jag tänker efter oerhört noga när jag föreslår en barnövergreppshistoria... för jag vet att tidningarna är motvilliga att ta den.

Mediernas "trötthet" inför sexuella övergrepp beledsagades, enligt vissa journalister, av en önskan att utmana gamla "etablerade sanningar" och av en känsla av att problemet kanske hade överdrivits. Som en journalist påpekade: "hela uträkningsfaktorn hos sexuella övergrepp på barn betyder att ... det råder ett allmänt klimat av 'låt oss ta reda på att det inte är sant' ". En åsikt som förstärktes av en annan journalist som kommenterade: "alla höll på att bli urtrötta på barnövergreppshistorien. De var dödströtta på den, varje dag dök det upp någon ny kändis och sade att de blivit utsatta för övergrepp som barn och folk ville ha något nytt".

Fädernas (och mödrarnas) berättelser om att de blivit falskt anklagade ansågs bidra med en "ny synvinkel" och var ett "hett ämne". Vissa journalister såg faktiskt historien som ett nytt exempel på ett växande problem: hotet om politisk korrekthet, otillbörlig inblandning i familjelivet och makten hos feministisk ideologi. FMS sattes ofta in i ett sammanhang av högprofilerade händelser som inbegrep omstridda anklagelser om sexuella övergrepp i

Cleveland och på Orkney (två beryktade fall som resulterade i hård kritik av socialarbetare för omhändertagande av barn). Vissa journalister använde också FMS som ett exempel på stämningen i tiden, eller tidsandan, ett centralt grepp i medierna och av speciell betydelse för kolumnister.

2. Att fånga tidsandan och att motarbeta matriarkala terrorgrupper.

Några av de mest okritiskt stödjande diskussionerna runt FMS återfanns i tidningarnas krönikor och på reportagesidorna samt i tv-serier som till exempel *Strange Days*, en serie med polemiska undersökningar av "vidskapeligheter under 1990-talet" (*Strange Days*, BBC2, 2 juni 1996, Catherine Bennett). FMS fick ofta illustrera tidnings- och tv-reportrarnas allmänna teorier om tillståndet i det samtida samhället. *Daily Telegraph* meddelade sina läsare att falska minnen var en produkt av ett samhälle som "styrdes av hämndlystna galningar som mer än gärna ser genom fingrarna med den våldsamma explosionen av övergrepp på föräldrar i det här landet" (5 februari 1993). I *The Times* associerades utvecklingen av frågan om falska minnen till "den fortsatt blomstrande kulten" kring "sexuella trakasserier" (2 december 1993). Reportagesidorna i *Sunday Times* framställde FMS som bevis för en "förändring i det kollektiva psyket ... Rada upp de vanliga miss-tänkta: en ohejdbar barnövergreppsindustri; en feministisk dagordning som ser alla män som monster; ett klimat som uppmuntrar människor att se sig själva som offer" ("Family Life at risk", *Sunday Times* 17 april 1994). En kommentator förkunnade även: "Vi lever i en tid av matriarkala terrorgrupper", och avslutade: "Alla frågade vi oss hur det var möjligt för folk att se på under det som hände i Tyskland på 1930-talet?"

Öppna ögonen och se er omkring" ("Memories that surface to destroy us", *Sunday Times* 15 maj 1994).

Sådana artiklar redogör detaljerat för en uppfattning om frågans genuspolitik, och understryker makten hos "barnövergreppsindustri", den "feministiska agendan" och "matriarkala terrorgrupper". Andra journalisters inställning till saken var helt anorlunda. Några av dem såg falska minnen som en överdriven risk, som inte förtjänade det medieintresse frågan fick eller det stöd som präglade en stor del av rapporteringen. Feministiska diskussioner i den här vägen förekom emellanåt, i synnerhet i *Guardian*. Journalister som var skeptiska till FMS hamnade dock ibland i konflikt med sina tidningars riktlinjer, nyhetsproduktionens praktiska sida eller äldre manliga kollegors åsikter. Det var här politiken på nyhetsredaktionerna gjorde sig gällande.

3. Maskulina värden och kulturen på nyhetsredaktioner.

Några feministiska journalister försökte framställa FMS som del av en annan slags tidsanda som inbegrep en manlig backlash. Ibland lyckades de, särskilt i de fall journalisten hade hög status eller medvetet givits "spelrum" eftersom hon anställdes för att bidra med lite "färg" och "debatt" (se Kitzinger 1996). Flera kvinnliga journalister beskrev dock tillfällen när äldre manliga kollegor avrådde från vissa vinklingar på ämnet på ett sätt som de kvinnliga journalisterna såg som ologiskt och diskriminerande. Vissa kom till exempel underfund med att deras försök att analysera BFMS:s "maktbas" och "tvivelaktiga kontakter" avfärdades som "simpler konspirationsteori", medan andra fann att deras tidigare expertis inom området sexuella övergrepp kunde ses som diskvalifi-

cerande när det gällde att skriva om frågan.

Varje gång som jag föreslår någonting om övergrepp på barn för min chefredaktör så säger han så här, 'Vi vill inte att [journalistens namn] tjarar om övergrepp på barn, eller hur?'. Du bygger upp din sakkunskap eftersom du helt enkelt följer frågan och sen blir du ihopkopplad med det och folk tycker bara, 'Jaja, du tjarar ju vidare om samma saker.' [Men] jag har skrivit en hel del saker om bostäder som jag är mycket intresserad av. Jag har aldrig hört någon säga till mig, 'Vi vill inte att [du] tjarar om bostäder igen. Vi vill inte att [journalistens namn] tjarar om de fattiga igen'.

Samtidigt var vissa journalister mycket medvetna om att de arbetade i en maskulin kultur och på vilka sätt detta kunde påverka äldre medarbetares bedömningar av "vad läsaren vill ha" (se även van Zoonen 1989). En person beskrev den "ohejdade lyckan" på redaktionen som reaktion på en artikel där hon angrep psykoterapi. Enligt deras åsikt, kommenterade hon, "så är terapeuter snudd på svagsinta och sysslar med känslor, och inom journalistiken är känslor det absolut sista du skulle prata om på jobbet".⁶

4. Genusstyrd bedömningar av källors trovärdighet.

Den fjärde faktorn som påverkade FMS:s offentliga profil, och i synnerhet hur Fädernas röster dominerar, gäller frågan om "journalistisk intuition". Journalisterna betonade att de förlitade sig på ett "sjätte sinne" och "instinkt" vid bedömningen av trovärdigheten i sina källors redogörelser. Denna journalistiska "näsa" för källors tillförlitlighet är en värdefull och erkänd förmåga på redaktionerna. Som en journalist, som specialiserat sig på temaartiklar, sade:

Man måste faktiskt göra en bedömning rätt

snabbt, tycker jag denna person är trovärdig eller inte? ... Det jag gör är att jag iakttar hur de talar, jag iakttar deras manér, jag iakttar hur de sätter samman meningar, vad de säger och vad de utelämnar. Hur försöker de förhålla sig till mig? ... För när du kommer tillbaka till redaktionen så frågar redaktören dig, 'nä, tyckte du de var trovärdiga eller inte?' och du måste svara 'ja' eller 'nej'.

Vid dokumentationen av den personliga redogörelsen från en anklagad far (eller från kvinnan som anklagar honom) gör journalister bedömningar som grundar sig på deras reaktioner inför huvudpersonen eller huvudpersonerna. Detta är en central faktor i debatten om falska minnen, eftersom Fädernas trovärdighet ansågs vara mycket större än Döttrarnas.

FMS-debatten kännetecknas av föräldrar (vanligen fäder) som är vita, heterosexuella, framgångsrika yrkesmänniskor från medelklassen (individer som inte överensstämmer med de stereotyper för ras, sexuell läggning och klass som förknippas med övergrepp på barn, se Kitzinger & Skidmore 1995). Dessa föräldrar är i konflikt med sina döttrar (och söner) som ofta har gått i terapi och som betecknas som "mentalt labila". Flera journalister betonade i intervjuer det "trevliga" och förtroendeingivande sättet hos föräldrarna i BFMS. Journalisterna fällde kommentarer som exempelvis: "De var ett förtjusande par ... min instinktiva reaktion var positiv" och "speciellt dessa föräldrar trodde jag omedelbart på". Sådana positiva reaktioner kontrasterades mot deras (ofta begränsade) kontakt med dem som mindes övergreppen. Ett flertal journalister blev till exempel påverkade av en far som spelade upp det meddelande hans dotter lämnat på telefonsvararen – hennes röstläge och arten av hennes anklagelser gav dem intrycket att hon var "klart störd" och "hysterisk". Kvinnor som hävdar att de varit

utsatta för övergrepp kan också ha låg trovärdighet därför att, som en tv-reporter uttryckte det: "De kan ha tagit droger, de kan ha börjat dricka, de kan vara lätt obalanserade. Så vi litar aldrig riktigt på dem."

Vikten av sådana bedömningar är mycket tydlig i en artikel om FMS av Simon Hoggart. "Det pågår en ny häxjakt i Storbritannien: att gräva fram förövare av övergrepp på barn", skrev han, "Men inbillar sig kanske vissa 'offer' dessa saker?" Han fortsatte med att beskriva sitt besök hos en framstående medlem i BFMS: "Vi befinner oss i södra England i ett trevligt vardagsrum av medelklass, och Ronald spelar upp sin dotters röst på telefonsvararen". Hoggart erkänner att "givetvis kan" anklagelserna "vara sanna" men:

När man talar med honom, en vänlig f.d. sjöofficer, så verkar det dock inte vidare troligt, och kanske i ännu mindre grad eftersom dotterns röst låter som hos en av dem man tänker på som samhällsvårdsdårnarna och som ibland hörs på gatorna eller på tågplattformarna: en klanglös, oföränderlig aggression som påstås vara riktad mot yttervärlden, men som tydligt underblåses av ett inre kaos ("Tricks of memory", *Observer* 27 mars 1994).

5. Mansdominerade nyhetsorganisationer och genusstyrd identifikation.

Bedömningar av trovärdigheten görs inte enbart av den specifika journalist som gör intervjun; de kan också göras av äldre redaktionspersonal i ett senare stadium i processen. I några fall lyckades faktiskt journalister få träffa döttrar till BFMS-medlemmar, och bedömde att åtminstone vissa delar av deras berättelser var trovärdiga. Detta kunde då emellertid leda till konflikt med äldre kollegor. Dessa kan bemöta en journalists bedömning med egna tankar grundade på "sunt förnuft" om vad som är trovärdigt eller inte,

och vad som därför bör eller inte bör komma med i tidningen eller i nyhetssändningen.

Det finns en genusdimension i allt detta då många av de journalister som specialiserat sig på den "mjuka" sidan av rapporteringen, som exempelvis temaartiklar baserade på egna erfarenheter, är kvinnor och de flesta äldre redaktionsmedlemmarna är män. Detta betyder *inte* att genuspolitiken kan reduceras till journalisternas könstillhörighet. Några av de ivrigaste förespråkarna för BFMS fanns i själva verket bland kvinnliga journalister. Men dessa kvinnor definierades inte som *kvinnor* av sina äldre manliga kollegor; de bedömdes ha höjt sig över sin potentiella genusbelastning. Istället för att inta en reduktionistisk hållning avseende genus, så hävdar jag att mäns och kvinnors ställning inom mediehierarkin interagerar med genusstyrda värderingar när bestämda tendenser i rapporteringen skapas. En viktig fråga här är inte bara hur journalister bedömde sina källor utan hur de själva bedömdes. Trots att både manliga och kvinnliga journalister förlitade sig på sina "instinktiva reaktioner" vid bedömningen av källornas tillförlitlighet, så hävdar vissa kvinnliga journalister att deras "instinktiva reaktioner" mot personer anklagade för övergrepp avfärdades av manliga redaktörer som "subjektiva" eller "partiska". Däremot ansågs manliga kollegors "instinktiva reaktioner" till fördel för samme man utgöras av "sunt förnuft" eller "professionell instinkt".

Under tidigt 1970-tal påpekade Hoffman att kvinnliga journalister förväntades visa större objektivitet och ha strängare normer för källkritik än sina manliga kollegor för att kunna upprätthålla sin professionella status. Mer än tjugofem år senare kvarstår en liknande skiljaktighet, speciellt i samband med rapportering om sexuella övergrepp (och i synnerhet i incesthistorier där faderns oskuld

är ifrågasatt). Några kvinnliga journalister påpekade att enligt deras åsikt uppvisade äldre manlig personal "försvarsreaktioner" inför hela frågan om sexuella övergrepp på barn. Men deras motstånd mot ämnet maskerades som en "redaktionell bedömning". I vissa fall verkade även manliga journalister identifiera sig med anklagade fäder. Detta visade sig tydligast i en artikel i *Sunday Times* den 17 april 1994. Richard Caseby beskrev sin plötsliga oro inför att vara naken med sin unga dotter och undrade om detta ögonblick blev "omedvetet lagrat, bara ett fragment i en mosaik av bortträngda minnen, som en psykoterapeut 20 år senare kommer avslöja i hela sin hemska uppenbarelse".

Sådana känslor och identifikationer kan verka på subtila sätt och prägla den redaktionella nyhetsproduktionen. Det har konstaterats att nyhetsorganisationerna väljer bevakning i enlighet med en hierarki av "närhet" (Schlesinger 1987: 117) och "social ställning" (Roshco 1975). Den sortens hierarkier handlar inte enbart om rangordningen av nationer eller klasstillhörigheterna hos de inblandade. De används även för att rangordna arbetarklass och medelklass, män och kvinnor, vita och svarta likaväl som heterosexuella och lesbiska eller bögar. Bevakningen varierar beroende på gruppens "sociala närhet" till journalisterna och deras förmodade publik. Ett av de sätt på vilket rapporteringen påverkas återfinns i tolkningen av och reaktionen på rättsliga frågor, och det är detta som belyses i det sista avsnittet av denna studie.

6. Rättsliga frågor i redaktionell kontext.

Under en (potentiellt) viktig utveckling i FMS-historien i Storbritannien, lyckades en journalist få göra intervjuer med två döttrar till en av de ledande BFMS-medlemmarna.

Mannens berättelse hade upprepade gånger publicerats i veckopress, dagspress och tv-reportage (ibland med en uppspelning av hans dotters meddelande på telefonsvararen). Två av hans döttrar förklarade sig beredda att ge sin version av berättelsen. Eller som den journalist från kvalitetspressen som de talade med förklarade:

De hade blivit så ursinniga över att deras liv blivit offentlig egendom, och att deras vänner känt igen dem, att de faktiskt var intresserade av att tala med en journalist ... [En av systerrarna] sade: *Elle* är min favorittidning och plötsligt så fanns jag med, detta nervvrak till dotter i *min* tidning och jag kunde inte öppna en tidning utan att hitta mig själv och min galna syster vart jag än såg.

De två kvinnorna opponerade sig mot faderns beskrivning av såväl deras barndom som deras vuxna relation till honom, och protesterade mot hans redogörelse för hur deras minnen återkallats. I rena "nyhetsvärdestemer" hade intervjuer med just dessa kvinnor alla kännetecknen för "en bra historia". Det var ett scoop och det var "nytt" i den bemärkelsen att de öppet motsade en rad redogörelser som publicerats i annan dagspress. Deras redogörelser bidrog inte enbart med ett annat perspektiv i ett individuellt fall av påstådda övergrepp/påstått falska minnen, men utmanade även underförstått giltigheten i FMS-rörelsen. Som den berörde journalisten påpekade: "I grund och botten sade folk bara 'det är en bra story och ingen annan har den' ". Redaktören för kvinnosidan som intervjuades 1994 då denna artikel ursprungligen beställdes, var entusiastisk över dess potential. Redan då förutsåg hon dock vissa svårigheter i att faktiskt få med den i tidningen på grund av att: "Redaktören ... vill inte veta av det, ingen av oss vill veta av det, det är för vidrigt ... det är väldigt svårt att

förstå och jag tror att många män har svårt att hantera det. De vill helt enkelt inte tänka på det". I alla händelser så publicerades aldrig artikeln. Trots att faderns berättelse publicerats upprepade gånger i medierna utan något genmäle från döttrarna, så avrådde tidningens jurister från att publicera döttrarnas redogörelser om man inte tillät fadern ett motsvarande genmäle i en artikel av samma längd. Följaktligen blev en intervjuare ivägskickad för att sörja för denna "balans" och skrev ett utkast till den andra artikeln. De två systrarna vägrade dock att låta sina berättelser publiceras på det här sättet, och journalisten som ursprungligen intervjuat dem lyckades inte övertala sin tidning att kompromissa. "Ur rättssynpunkt kunde vi inte övertala juristerna", och hon kommenterade vidare:

Och det var väldigt intressant att hela den samlade skaran män på tidningen bara sade 'den här killen verkar ju OK ... vad är det för fel med honom? Och, ja, den här tjejen har varit hos en terapeut vet du, är du säker på att hon är OK?'

När hon beskriver hur hon och redaktören för kvinnosidan isolerades i konflikten, kommenterar journalisten:

[Vi] stod helt ensamma, helt ensamma, helt ensamma ... [Jag] grälade med dem tills jag fan i mig var blå i ansiktet och kom ingenstans ... Och [redaktören för kvinnosidan] sade 'varför går vi inte bara ut med det, varför kör vi inte bara på och ser vad som händer' ... Jag kommer ihåg att jag bara satt där på redaktionen med den där kostymskocken runt mig som kacklade: 'ni kan inte gå ut med det här vet ni, han verkar vara en hygglig karl'.

Enligt den här journalistens erfarenhet är de äldre kollegornas känslighet inför hotet om rättsliga åtgärder relaterat till den trovärdig-

het som dessa kollegor tillskriver olika källor, de huvudpersoner de främst identifierar sig med och i vilken utsträckning de tror sig kunna försvara sig om de anklagas för brott mot lagen. Inom den hierarkiska kontext, som råder på en särskild dagstidning eller tv-redaktion, interagerar således de rättsliga aspekterna av FMS med den genuspräglade nyhetsbedömningen (källans trovärdighet). Denna åsikt upprepades av en annan journalist som kommenterade:

Jag har påverkats av att ha arbetat i Nordirland. Vad jag upptäckte där var att du kunde skriva de mest skadliga, plumpa, spekulativa rapporter om provisoriska IRA och det var OK. Men skrev du om den brittiska armén fick du vara extremt försiktig. Vad du tillåts skriva, vad nyhetsredaktionen godkänner, beror på vem som har makten och vilken grupp som är det aktuella hatobjektet. När det gäller 'falskt minnessyndrom' så kan man rapportera om berättelsen från någon i BFMS, och säga de mest avskyvärda saker om dottern eller hennes terapeut, men journalisterna behöver inte ta reda på den andra sidan av saken eller ens ställa de mest grundläggande frågor som till exempel: 'glömde någonsin dessa kvinnor att de utsatts för övergrepp?'

Slutord

"Falskt minnessyndrom" är tydligt laddat med genus- och maktrelationer och genusstyrda konflikter. Genuspolitiken som påverkade medieintresset för FMS växlade från de "manliga" värderingarna på nyhetsredaktionerna, till feministiska journalisters och "experter" försök till motstånd och omdefiniering. Den inbegrep kamp om vad som skulle räknas som "objektiv" (manlig) vetenskap och gällde särskiljande värderingar av mäns och kvinnors ilska och smärta. Genuspolitik utövades på varje nivå, från journalisternas "instinktiva" reaktioner till deras

förhandlingar med de äldre kollegorna på redaktionen. Den löpte genom nyhetsproduktionens samtliga delar: från resurserna och strategierna hos förespråkarna för FMS till journalisternas genusstyrda bedömningar av källors trovärdighet. Det vore faktiskt omöjligt att göra en framställning av berättelsen om "falskt minnessyndrom" utan att uppmärksamma den genuspolitik som den är djupt inbäddad i.

Genom analyser som fokuserar specifika fall, liknande den som har utförts här, kan den komplexa och flerskiktade interaktionen mellan genus och nyhetsproduktion åskådliggöras, och den hierarkiska positioneringen av män och kvinnor (och/eller "manliga" och "kvinnliga" värderingar) inom mediernas nyhetsorganisationer kan förtydligas. I den här studien undersöks *processerna* och i vilken *grad* den "grupp som dominerar nyhetsredaktionerna och chefspositionerna (d.v.s. till stor del en vit manlig grupp) även dominerar nyhetsvärderingarna" (Gist 1993:109).

Att vara uppmärksam på genuspolitik kompletterar och kan ibland identifiera de faktorer som *skär tvärsigenom* befintliga teorier om processer i medieproduktionen. En sådan uppmärksamhet kommer att ge mer utrymme för en nyanserad förståelse för hanteringen av käll- och nyhetsorganisationer. Det är tydligt att genuspolitik inte uteslutande verkar genom strukturer, utan genom en hel serie av diskurser, normer, outtalade antaganden och inlevelsemässiga identifikationer. Det är för enkelt att säga att nyheterna återger de dominerande institutionernas definitioner, genuspolitik inom nyhetsproduktionen är mer komplicerad än så. Det räcker inte heller att rätt och slätt hylla varje tillfälle då lekmannaröster fått företräde framför "experterna". Det finns maktskillnader

bland "lekmän" och motsatta intressen. Demokratiseringen av medierna borde inte bara handla om att "ge makten" åt "*mannen på gatan*".

Analysen som presenterats här väcker även viktiga frågor för feminister. Den påminner i synnerhet om behovet att reflektera över förändringar sedan begynnelsen av feminismens andra våg. På 1970-talet undrade Gaye Tuchman om kvinnosidor kunde vara en tillgång för kvinnorörelsen (Tuchman 1978, 1978a). På 1990-talet kan en annan fråga nu sägas vara lika relevant: kan kvinnosidan eller "mjuka" medieformer i allmänhet, användas mot kvinnor? Det sätt på vilket förespråkare för FMS fick tillträde till "kvinnliga" medieformer och hur de använde sig av mäns känslor och den status som dessa tillmättes för att placera FMS på dagordningen, markerar en historisk förändring i debatterna om "erfarenhet" och dess plats i medierna, och ger uppslag till nya forskningsområden om genuspolitikens inverkan. Det belyser även problemet med "kvinnosidor" som likställer "kvinnofrågor" med "familjefrågor", framförallt i vissa (höger)tidningar som skapat riktlinjer där intressena hos kvinnor, barn, män och "familjen" sammanfaller.

Det finns ett starkt behov av att förbättra förståelsen för hur "mjuka" och "hårda" nyheter verkar, i synnerhet med tanke på den växande "tabloidiseringen" och "feminiseringen" av nyheter. Medan traditionella medieforskare ofta har bortsett från mjuka medieformer med låg status, så blir det allt tydligare att dessa utgör en viktig plats för kulturellt betydelseskapande och, vilket FMS-historien belyser, kan vara en avgörande inkörsport för att utveckla offentliga frågor. Vi behöver också betänka de olika medieformernas förändrade roll. Den vanliga

slutledningen är att "hårda nyheter" skulle presentera nyheter efter mer "manliga" riktlinjer, medan "mjuka nyheter" kan bidra med ett sammanhang för rapportering kring frågor av större betydelse för kvinnor, som exempelvis barnavård, kvinnohälsa och manligt våld (t.ex. Neverla & Kanzleiter 1984, citerade i van Zoonen 1988). Betoningen som nyhetsmedierna lägger på "händelser" istället för erfarenhet har faktiskt klandrats för sina fördomar mot kvinnor (Pingree & Hawkins 1978). Från ett feministiskt perspektiv belyser emellertid rapporteringen om FMS faran hos de medieformer som erbjuder ren "erfarenhet" utan social analys, eller som helt enkelt uppmanar "en skådeplats för känslor" (antingen det är oändliga redogörelser av trauman på grund av sexuell diskriminering, eller av falska anklagelser).

Denna studie började med att kommentera behovet av en ökad feministisk analys av processerna inom nyhetsproduktionen, och jag hoppas ha klargjort den fortsatta betydelsen av detta forskningsområde för feminister. Jag ifrågasatte även frånvaron av termer som "feminism", "kvinnor" och "genus" i index hos många nyckeltexter om medieproduktion. De mest talande exemplen är dock kanske från en bok där en del material *fanns med*. Philip Schlesingers "inflytelserika" text: *Putting 'Reality' Together: BBC News*, publicerades ursprungligen 1978 och reviderades 1987. Den inkluderar en hänvisning till kvinnor i index som refererar till en användbar, tre sidor lång, diskussion om kvinnors status på redaktioner. Avsnittet är emellertid något olyckligt rubricerat: "Kvinnor och statussystemet – en avvikelse" ("A digression – women and the status system"). Enligt min åsikt ska inte kvinnor och deras plats i nyhetsproduktionen längre betraktas som "en avvikelse". Och inte bara det, det

behöver göras mer än att bara notera journalisternas kön och deras plats i mediehierarkierna. Kritisk analys av genuspolitiken inom nyhetsproduktionen bör inkludera undersökningen av relationen mellan "femininity", "femaleness" och "feminism"* , samt att faktiskt analysera hanteringen av män och manlighet eftersom den inverkar på, och underbyggs på dagspressens sidor och i tv. Detta är en brådskande uppgift för alla de som är intresserade av mediemaktens verkningar, och för den som har att göra med tolkningen och bestämningen av kvinnor och män i det nutida samhället.

Översättning: Eva C Johansson.

Textgranskning och bearbetning: Eva Hallin, Birgitta Ney och Yvonne Svanström.

© Jenny Kitzinger. Tidigare publicerad i Carter, Cynthia, Branston, Gill & Allan, Stuart (red.) (1998) *News, Gender and Power*, Routledge.

* Textens engelska originaltermer saknar delvis direkt motsvarighet i svenskan, såväl i valör som ordstam. Termerna "femininity" och "femaleness" återfinns båda inom valören "kvinnlighet". "Feminitet" är en tänkbar utvidgande nyansering. "Feminism" motsvaras av "feminism". (Ö.a.)

NOTER

1. Jag kunde inte hitta någon av dessa termer i index till standardtexter som *Journalists at Work* (Tunstall 1971), *Communicating Politics* (ed. Golding m.fl. 1986), *Sources Close to the Prime-Minister* (Cockerell m.fl. 1984), eller *Public Communication – The New Imperatives* (red. Ferguson).
2. Det faktum att det finns ett antal anklagade mödrar, och ett antal söner som återerinnat sig övergrepp, undergräver inte frågans genuspolitik,

- lika litet som Margaret Thatchers existens visar att politiken inte är mansdominerad, eller att Myra Hindley bör användas för att dölja sexmordens genuspolitik.
3. Böcker skrivna av förespråkare av "falskt minnessyndrom" belyser sättet på vilket feministiska nätverk och kvinnors inflytande inom "terapi-industrin" arbetat för att motverka "upptäckten" av FMS, medan de rutinmässigt ignorerar genuspolitiken hos sina egna attityder och sin makt. Min forskning visade att kvinnors nätverk faktiskt var en viktig plats för motstånd mot etableringen av FMS som en äkta "diagnos" (t.ex. inom psykologiska organ). Sådana nätverk kunde dock sällan utmana frågans medieprofil.
 4. I mars 1998, efter att denna studie gått till tryck, lämnade slutligen arbetsutskottet på Royal College of Psychiatrists (RCP) sin rapport i frågan. Deras resultat stödde BFMS:s ståndpunkt och hävdade att det inte var möjligt att återkalla minnen. Rapporten var ytterst kontroversiell inom RCP och publicerades *inte* som en officiell RCP-rapport. Den alstrade dock en storm av nya artiklar under 1998 med rubriker som "Återkallat minne avfärdas av doktorer" ("Recovered Memory dismissed by doctors", *Independent* 1 april, 1998) och relaterade artiklar som exempelvis "Den mardrömslika psykiatriska pärs som nästan drev politikerdotter från vetter", ("The nightmare psychiatric ordeal of politician's daughter that nearly cost her sanity", *Daily Mail* 10 mars 1998).
 5. Tack till Paula Skidmore för tillåtelsen att använda utdrag ur hennes 1993-94 års intervjuer från vårt gemensamma projekt om medierapporteringen av sexuella övergrepp på barn (Kitzinger och Eldridge, ESRC pris nr: R000233675). Jag skulle vilja tacka kollegorna i Glasgow Media Group för deras behjälpliga kommentarer av utkast till denna studie och ESRC för forskarstipendium som tillät mig att särskilt undersöka debatten om falska minnen (stipendium nr: L211252010).
 6. Denna bok [som den här artikeln ursprungligen ingick i, d.v.s. Carter, Cynthia m.fl. (red.) (1998) *News, Gender and Power*, red:s anm.] går i tryck mitt under de efterdyningar som följt på prinsessan Dianas (av Wales) död. En av de många märkliga förändringar som uppvisats som svar på detta har varit hur "att syssla med känslor" rapporterats (*se* vidare specialnummer av *Screen* våren 1998). Nyhetspresentatörer och journalister beskriver öppet sin egen gråt (t.ex. "Jag gråter när jag skriver detta ... Jag kan inte förstå att Diana är död", James Whitaker, *Mirror* 1 september 1997). Känslor har blivit ämne för seriös mediedebatt. Som Bryan Appleyard konstaterade i *Sunday Times*, "Gråt debatterades lika seriöst som skatten eller det skotska självstyret. Monarkins framtid verkade hänga på en snyftning" (7 september 1997).

LITTERATUR

- ARMSTRONG, LOUISE (1994) *Rocking the Cradle of Sexual Politics: What Happened When Women Said Incest*, Addison Wesley.
- BROWN, L (1996) "Politics of memory, politics of incest: Doing therapy and politics that really matter", *Women and Therapy* 19 (1).
- ERICSON, RICHARD V, BARANEK, PATRICIA M & CHAN, JANET B L (1989) *Negotiating Control: A Study of News Sources*, Open University Press, University of Toronto Press.
- Feminism and Psychology* (1997) *Special Issue on Retrieved Memories* 7 (1).
- GIST, M (1993) "Through the looking glass: Diversity and reflected appraisals of self in mass media", Pamela J Creedon (red.) *Women in Mass Communication*, Sage.
- GOLDING, PETER & MURDOCK, GRAHAM (1991) "Culture, communication and political economy", Curran J & Gurevitch M (red.) *Mass Media and*

- Society*, Edward Arnold.
- HALL, STUART, CRITCHER, CHAS, JEFFERSSON, TONY, CLARKE, JOHN & ROBERTS, BRIAN (1978) *Policing the Crisis: Mugging, the State and Law and Order*, Macmillan.
- HERZOG, H (1941) "On borrowed experience – An analysis of listening to daytime sketches", *Studies in Philosophy and Social Science* 9.
- HOFFMAN, E (1970-71) "Women in the newsroom", *Columbia Journalism Review* (Winter).
- KITZINGER, CELIA & PERKINS, RACHEL (1993) *Changing Our Minds*, Onlywoman press.
- KITZINGER, JENNY (1992) "Sexual violence and compulsory heterosexuality", *Feminism and Psychology* 2 (3).
- KITZINGER, JENNY (1996) "Media representations of sexual abuse risks", *Child Abuse Review* 5.
- KITZINGER, JENNY & REILLY, J (1997) "The rise and fall of risk reporting", *European Journal of Communication* 12 (3).
- KITZINGER, JENNY & SKIDMORE, PAULA (1995) "Playing safe: Media coverage of child sexual abuse prevention strategies", *Child Abuse Review* 4.
- MILLER, DAVID, KITZINGER, JENNY, WILLIAMS, K & BEHARRELL, P (1998) *The Circuit of Mass Communication*, Sage.
- NEVERLA, G & KANZLEITER, I (1984) *Journalistinnen Frankfurt*, Campus Verlag.
- OFSHE, RICHARD & WATTERS, ETHAN (1994) *Making Monsters: False Memories, Psychotherapy and Sexual Hysteria*, Scribners.
- PENDERGRAST, M (1995) *Victims of Memory*, Upper Access.
- PRESS, A (1991) *Women Watching Television*, University of Pennsylvania Press.
- PINGREE, S & HAWKINS, R (1978) "News definitions and their effects on women", L K Epstein (red.) *Women and the News*, Hastings House.
- RADWAY, JANICE (1985) *Reading the Romance*, University of North Carolina Press.
- ROSCHO, B (1975) *Newsmaking*, University of Chicago Press.
- SCHLESINGER, P (1978) *Putting 'Reality' Together: BBC News*, Methuen.
- SCHLESINGER, P (1987) *Putting 'Reality' Together: BBC News*, 2nd edn, Methuen.
- SCHUDSON, M (1989) "The sociology of news production", *Media, Culture and Society* 11 (3).
- TIERNEY, K (1982) "The battered women movement and the creation of the wife-beating problem", *Social Problems* 29 (3).
- TUCHMAN, GAYE (1978) "The newspaper as a social movement's resource", G Tuchman, A Daniels, J Benét (red.) *Hearth and Home: Images of Women in the Mass Media*, Oxford University Press.
- TUCHMAN, GAYE (1978a) *Making News: A Study of the Construction of Reality*, Free Press.
- VAN ZOONEN, LIESBET (1989) "Professional socialization of feminist journalists in the Netherlands", *Women's Studies in Communication* 12 (3).
- KÄLLOR**
Daily mail 3 mars 1993
Daily Telegraph 17 januari 1993; 5 februari 1993
Newsnight 17 februari 1994; 12 januari 1995
Observer 27 mars 1994
The Times 2 december 1993
Strange Days, BBC, 2 juni 1996
Sunday Telegraph 7 mars 1993
Sunday Times 17 april 1994; 15 maj 1994
- SUMMARY**
Gender-politics infuse media production processes. They are evident in the imbalance of power between male and female media workers, the 'newsroom culture', 'masculine' and 'feminine' associations with different media genre and formats and gendered assumptions implicit in judgements about journalistic 'instinct', 'rationality' and 'common sense'. Gender-politics are also evident in the resources mobilised by different

pressure groups and in the way journalists evaluate the 'objectivity' and 'credibility' of their sources. Analysis of the operation of gender in media production therefore involves far more than simply counting the number of male and female personnel in different levels in the system. Concrete examples of the range of gendered dynamics are given through a case study of how 'false memory syndrome' became a high-profile issue in Britain. In the mid 1990s, a small pressure group, the British False Memory Society, achieved remarkable success in attracting media attention to their argument that many adults were accusing parents of abuse on the basis of false recollections. Drawing on interviews with 58 journalists and their sources Kitzinger examines how patriarchal power structures and ideologies influenced the media coverage at every level. She highlights the gendered ideas mobilised in defending the status of 'science' against 'psycho-babble', the sexist assumptions around 'hysteria' and the double-standard in reporting men's and women's emotions. Some journalists/editorial staff appeared to identify with falsely accused men and conjured up images of 'matriarchal terror squads'. At the same time some female academics and journalists felt constrained in their opposition to the False Memory Society because of working within professional cultures which might label them 'unscientific' or 'un-professional'. For example, male journalists could defend their professional 'instincts' about the innocence of an accused man but female journalists who questioned this were vulnerable to accusations of 'bias'. Kitzinger concludes that attention to gender-politics is an essential component of media production analysis and that it challenges some existing assumptions about sources, media formats

and journalistic practice. For example, it has implications for theories about 'hard' and 'soft' news agenda, and the status of lay and expert voices. Democratising the media, she argues, should not simply be about 'giving a voice' to 'the *man* in the street'.

JENNY KITZINGER

Director of the Centre for Media and
Communications Research
Dep of Human Sciences
Brunel University
Uxbridge, UB8 3PH
West London
UK
tel: 01895 203114
jenny.kitzinger@brunel.ac.uk